

NİTELİKLİ PROJE ÜRETİMİNDE “ORTAK SORUMLULUK” VE VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Prof. Dr. Metin SÖZEN
ÇEKÜL Vakfı Başkanı

2005 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü, hiç zaman yitirmeden ülke düzeyinde birlikteliğe dayalı olarak tüm kurum-kuruluşları, **“ortak mirasımızı geleceğe aktarma”** konusunda katkıya çağırmalıdır. Çünkü sınırlarımız içinde günümüze kadar yaşamını koruyarak gelmiş birbirinden önemli mimarlık mirasının kimliklerine uygun korunması-yaşatılması, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün kendi çabalarıyla belirli bir noktaya getirilmesiyle birlikte, nitelikleri zedelenmeden geleceğe aktarılmayı bekleyen daha büyük sayıda yapı bulunmaktadır. Bu ancak, bilgili-birikimli kurum-kuruluşların **“seferberlik duygusu”** içinde yaklaşımlarıyla, ortak bir koruma-yaşatma ortamına taşınabilir, çağın gereği projelerle kalıcılığı sağlanabilir.

Böylesi bir süreçte, birikimli çevrelerin proje üretimine **“bütüncül bir yaklaşımla destek sağlamaları”**, şimdilik sorunun zaman yitirilmeden çözümünde ilk adım olarak gözükmektedir. Görünür kaynakların başındaysa, üniversiteler, meslek odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları, birikimleri kanıtlanmış uzmanlar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün bu konuda oluşturduğu/oluşturacağı birimler gelmektedir.

Öncelikleri özenle saptanmış **“herkesi kavrayan hedefler doğrultusunda”**, yerel-ulusal-uluslararası ortamları ve güçleri dikkate alan, kısa-orta-uzun dönemleri içeren bir **“çalışma programı”** zaman yitirilmeden yaratılabilirse, bu durum geçmiş olumsuzlukların giderilmesinin, düzeyli sonuçlara ulaşılmasının da yolunu açmış olur.

Burada Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne düşen öncelikli görev, **“kısa-orta-uzun dönemleri dikkate alan”** bir onarım akışını belirlemek ve hangi yapıların hangi evrelerde birbirleriyle ilintili olarak projelendirilmesi gerektiğini saptamak, birikimlerin verimli değerlendirilmesini sağlamaktır.

Yine eşzamanlı olarak, kendini kanıtlamış kurum-kuruluş-kişilerle, onarım bekleyen yapıların **“ortak bir dil ve düzeyde”** projelerinin üretilmesi yolunda dengeli bir dağılımın belirlenmesidir. Burada zamanın doğru kullanılması, önlem alınarak belirlenen nitelikte projelere ulaşılması için, geçmişteki sıkıntıların artık tekrarlanmaması temel hedeflerden biri olmalı, akış zedelenmemelidir.

Eşgüdümün ve ilk denemelerin verimliliği açısından, özellikle boyutları sınırlı yapılar örnek seçilirse, sorunların kısa sürede belirlenebilmesi mümkün olur. Kurumlar arası birliktelik de, böylesi somut bir ortamda tartışılabilir. Bu ayrıca daha sonra uygulamada

çıkacak sorunları da önler, **“onarımın kural ve kuramlarına uygun bitirilmesini”** sağlar, önerilen bütçenin gerçeklik sınırını tutarlı kılar.

Üzerinde durulan genel düşüncelerin ışığında kurumlar dikkate alınarak konunun irdelenmesi gerektiğinde, **“ortak akış”** önem kazanmakta, bugüne kadar görünen aksaklıkların azaltılması olasılığı büyümektedir. Geçmişte her kurumun kendi sınırları içinde **“parçacı yaklaşımlarıyla”** ne ortak bir dile, ne de zengin verileri içeren kültür varlıklarının kendilerini korumalarına ortam yaratılabilmıştır. Artık bu tür yöntemlerle sorumluluklar paylaşılamaz. Divriği’deki Ulu Cami ve Şifahane örneğinde görüldüğü gibi, özverili kurum-kuruluş-kişiler bir araya getirildiği zaman, aşılamaz sanılan konuları aşma sansı büyümekte, küçük çıkarların egemenlik sınırları daraltılabilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı: Burada ortak dil arayışı, Vakıflar Genel Müdürlüğü kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı’nı da aynı oranda ilgilendirmektedir. Zaman, nitelik, sağlıklı belgelere dayalı uygulama herkesin temel sorunu olduğu için, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün sağlayacağı **“gerçekçi program”** bir bakıma herkesin izlemesi gereken bir **“genel programa”** dönüşebilir. Ayrıca bu konuda çıkan yeni yasalar, dar alanlarda boğuşmayı önleyecek nitelikte maddeleri içermekte, ilgili koruma kurullarının kendi sorunlarının yanı sıra bir de düzeysiz projelerle zaman yitirmelerinin önüne geçmektedir. Belki bir oranda, kurullar da bu ortamda yeni olanaklarla, sürekli eleştiri konusu olmaktan çıkacaklardır. Hiç kuşkusuz Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın farklı bir politikayla farklı bir ilişkiler ağını kurması, yapıların belge-bilgi-deneyime dayalı onarımları şansını büyütebilir. Ayrıca gecikmeye artık zamanı kalmamış yapılar için bir **“ivedi durum merkezi”** ortak yaşama geçirilebilirse, boş yere değerlerimiz yitirilmemiş olur.

Üniversiteler: Bugüne kadar ulaşılan sonuçlar, kurumlar arası sağlıklı bir ortamın yaratılmadığının sayısız örnekleriyle doludur. Sorunun bir bölümü eldeki **“yasa ve yönetmeliklerden”** kaynaklanmakta, işin üretilmesinden çok, duruma uydurulmasıyla zaman yitirmektedir. Nitelikli sonuç alma olasılığıysa hep sınırlı kalmaktadır. Üniversitelerin bu süreçte bilimsel verilere dayanma, koruma kuram ve kurallarıyla uygulama arasındaki ilişkiyi doğru belirleme konusundaki duyarlılıkları zaman yitirme olarak görülmekte, özel durumlardaysa sonuç yapıların aleyhine olmaktadır. Ayrıca üniversitelerin eğitim programları çerçevesi içinde zaman ayırmaları, uygulama birimleriyle yaşanan çelişkileri artırmakta, verimli sonuç alma oranı düşmektedir. Bu gerçekler ışığında, deneyimli kadroları oluşmuş üniversitelerle, bölgeleri dikkate alınarak daha önce değinilen çerçevede ilişkiler güçlendirilerek proje üretilebilir. Zaman ve nitelik belirlemesi gerçekçi çizgide tutulduğunda, proje üretmede üniversiteler her zaman önemli bir kaynaktır. Unutulmamalıdır ki gelecekte deneyimli kadrolar bu kaynaktan yetişecektir.

Sivil Toplum Örgütleri: Bu konuda sivil toplum örgütleri dünden daha çok önem kazanmaktadır. Kamuoyu yaratılması, onarımların özenle sürdürülmesinin sağlanması, dikkatlerin her evrede diri tutulması, özel kesimden destek bulma kolaylığı, proje

aşamasında da devreye girebilme rahatlığı, sürekli üzerinde durulan **“niteliği ve zamanı doğru kullanma”** açısından önemli öğeler olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, projesi yapılacak yapıların **“önceliklerinin ve işlevlerinin belirlenmesi”** evresindeki katkıları, izlemelerini de kolaylaştıracaktır. Bunun somut bir örneği Tarihi Kentler Birliği’nde yaşanmıştır. Yerel yönetimlerde yeni bir anlayış egemen kılınmış, projelerin ve uygulamaların hızlandırılmasında ÇEKÜL Vakfı ve Mimarlar Odası öncü rolü oynamışlardır. Zaman zaman özel kesimin devreye girmesi de bu yolla sağlanmış, ardından uluslararası kuruluşların proje katkısı başlamıştır. Bunların yanı sıra, nitelikli proje bürolarının özverili yaklaşımlarıyla yaratılan bu ortam nedeniyle söz konusu olmuştur.

Vakıflar Genel Müdürlüğü: Konunun **“odak ve çıkış noktası”** olan kuruluşun buradaki konumu, yerel-ulusal-uluslararası ortamda yeni bir süreci başlatarak konuyu **“seferberliğe”** dönüştürmesidir. Burada her evrede yer alacak yapıların dökümü yapılarak önceliklerinin belirlenmesi önemlidir. Bunların yanı sıra bir **“acil yapılar listesi”** üretilerek, içindeki anıtların niteliği ve kaçınılmazlığı vurgulanarak, geniş bir ilgi alanı yaratılmalıdır. Çağrının ulusal-uluslararası ortamlara yansıtılmasında, kamu-yerel-özel-sivil kesimler, güç birliğinin temel taşları olduklarını inandırıcı biçimde açıklamalıdır. Çünkü vakıf **“çağlar boyu yaşatmak”** demektir. Herkesin **“ortak yararının bulunduğu”** yerdir.

Burada zaman yitirilmeden, uzun yıllar bekleyen yapılar için **“Vakıf İnşaat”** içinde çeşitli kesimlerden deneyimli kişilerin başında olacağı **“durumu kurtarma ekipleri”** oluşturularak, yarış halinde bir dizi proje üretilmelidir. Bu aynı zamanda **“kendine düşeni yapma”** anlamına da gelecektir. Yapıların önemi, yeni işlevleri, kültürümüze getireceği değerler de bir yandan aralıksız geniş kesimlere duyurulmalı, farklı katılımlara yol açılmalıdır. Bu kültürel seferberlik, araştırmadan başlayarak projelendirmeye, sağlıklı onarımdan yeni işlevlerin getireceği zenginliğe uzanan aralıksız bir bilgilendirmeyi kaçınılmaz kılmakta, herkes için **“tarihsel sorumluluklar”** içermektedir.

Kısacası, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nde oluşturulacak bir eşgüdümü sağlayacak **“devingen birimle”**, kurumlar arası proje üretim akışı yoğun izlenmeli, kamuoyu sürekli her aşamada aydınlatılmalı, **“seferberlik çağrısı”** niteliğini ve sıcaklığını artırarak gündemde kalmalıdır...

Şubat 2005